

DOI: <https://doi.org/10.51706/2707-3076-2021-5-11>

УДК: 376-056.2/.3+159.922.76

Світлана Юріївна Конопляста

ORCID <http://orcid.org/0000-0001-9233-7505>

доктор педагогічних наук, професор кафедри логопедії

Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова

м. Київ, Україна

s.yu.konoplyasta@gmail.com

Олена Борисівна Бєлова

ORCID ID <http://orcid.org/0000-0001-6162-4106>

кандидат педагогічних наук, доцент

доцент кафедри логопедії та спеціальних методик

Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка,

Кам'янець-Подільський, Україна,

alena.bielova77@gmail.com

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ІНТЕГРАЦІЇ В ОСВІТІ ДІТЕЙ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНИМИ ПОТРЕБАМИ В УКРАЇНІ

У науково-оглядовій статті здійснено теоретичний аналіз проблеми інтеграції в освіті дітей з особливими освітніми потребами. Метою дослідження є вивчення дисонуючих психолого-педагогічних питань у проблемному полі освітнього інтегрування дітей з особливими освітніми потребами.

На основі аналізу зарубіжних та вітчизняних наукових джерел описано форми (моделі) організації інтегрованого навчання в Україні; висвітлено рівневу підтримку в середніх загальноосвітніх закладах України відповідно до індивідуальних потреб та можливостей дітей із особливими освітніми потребами, зокрема, наголошено, що питання забезпечення якісної освіти перекладено на органи державної влади, органи місцевого самоврядування та заклади освіти. У статті розкриті аргументи щодо переваги інтеграції дітей з обмеженими можливостями здоров'я в системі загальноосвітнього простору, а саме: соціальна та побутова адаптація; забезпечення правом на рівний доступ до освіти; врахування ціннісних інтересів, потреб, індивідуальних, психофізіологічних та інтелектуальних можливостей; формування навчальної пізнавальної активності; створення умов для отримання досвіду соціальної взаємодії в оточенні однопітків з типовим психофізичним розвитком; розвиток морально-культурних цінностей. У процесі вивчення було виявлено, що інтегроване навчання демонструє перспективні механізми вдосконалення системи навчання та виховання дітей з особливими освітніми потребами, котрі можуть доповнювати технології інклюзивної освіти.

Ключові слова: інтеграція, інклюзія, діти з особливими освітніми потребами, моделі інтеграції, інтеграція в освіті.

Вступ. Доктрина навчання та виховання дітей з особливими освітніми потребами повсякчас зазнає освітніх змін, які відбуваються під впливом соціальних, економічних та політичних умов життя. Інтегративне навчання передбачає забезпечення доступності звичайної освітньої програми для осіб із особливими потребами, адаптацію дітей до загально-визначених умов. У той час, коли інклюзивне навчання, що останнім часом активно впроваджується в освіту, здійснює перебудову освітньої системи саме до потреб дитини (розробляються різні освітні програми). У нашому теоретичному обґрунтуванні ми звертатимемо увагу на переваги та проблемні питання щодо інтеграції та інклюзії осіб з особливими потребами, які висвітлено в зарубіжних та вітчизняних наукових джерелах.

Позитивні та проблемні питання інтеграційної освіти в Україні та зарубіжних країнах розкривають системні наукові дослідження в галузі спеціальної освіти, а також педагогічний досвід фахівців закладів освіти різних типів. Огляд опублікованих робіт з проблеми дослідження виявив, що вченими обґрунтована низка чинників, які впливають на успішну інтеграцію в умовах освітніх закладів, а саме: діти з особливими освітніми потребами (далі – ООП) мають брати участь у всіх

сферах навчальної діяльності (Florian, 1998); важлива їхня рання інтеграція (Bennett, Kaga, 2010); батькам надається право виконувати роль партнерів у навчанні своїх дітей (Florian, 1998); необхідне позитивне ставлення до інтеграції всіх учасників навчального процесу (Ainscow, 1997); підтримка на державному рівні інтеграції в освіті (Ainscow, 1997; Florian 1998); вживання різних педагогічних заходів (Knight, 1999) та умов (Семенович, Прочухаєва, 2010), які дозволяють дитині отримати повний та збалансований навчальний досвід; планування та систематична реалізація заходів для покращення соціальної взаємодії учнів із дорослими та однолітками (Ainscow, 1997); вчасне виявлення труднощів у дітей з ОПП під час їхньої інтеграції до інших навчальних закладів (HebaMohamedWagihKotb, 1999); реалізація успішних моделей інтеграційного навчання та виховання (Малофєєв, Шматко, 2008а; Малофєєв, Шматко, 2008b; Іванова, 2011); забезпечення диференційної діагностики дітей з ОПП (Berdine, Blackhurst, 1985; Лубовський, 2008). Також учені глибоко аналізують та обґрунтовують переваги та недоліки інклюзивної та інтеграційної освіти (Бондар, Золотоверх, 2019), розробляють ефективні системи реабілітації дітей з особливими освітніми потребами в умовах інклюзивної освіти (Силявіна, 2019) тощо.

З огляду на широкий спектр теоретико-емпіричних досліджень з предмету вивчення нами була усвідомлена потреба систематизації зарубіжного та вітчизняного досвіду з проблеми інтеграції дітей з ООП в загальні освітні умови; виокремлення успішних форм (моделей) організації інтегрованого навчання; виявлення можливостей, а також позитивних сторін процесу інтеграції; передбачення перспективних механізмів інтеграції дітей з особливими освітніми потребами в загальноосвітній простір. Відповідно, нами була сформульована **мета дослідження** – вивчення дисонуючих психолого-педагогічних питань у проблемному полі освітнього інтегрування дітей з особливими освітніми потребами в Україні та ключові **методи** проведення цього вивчення: теоретичні методи аналізу, узагальнення та систематизації зарубіжного та вітчизняного досвіду з проблеми дослідження, а також метод передбачення для виявлення перспективних механізмів інтеграції дітей з особливими освітніми потребами в загальноосвітній простір.

Системологія знань про інтеграцію дітей з ООП до освітнього простору. У перекладі з латинської мови «*інтеграція*» (integer – цілий; integrate – доповнювати) – це процес об'єднання менших компонентів у єдиний цілісний механізм, який функціонує як якісне нове утворення на основі спільної мети, діяльності, взаємної згоди (Вознюк, 2013; Ратнер, Юсупов 2006; Spencer-Oatey, Dauber, 2019).

HebaMohamedWagihKotb (1999) присвятила своє дослідження виявленню *труднощів*, з якими *стикаються діти з ООП* під час їхнього переходу зі спеціальних до загальноосвітніх закладів та інтеграції до нових умов. Учена зазначає, що для вирішення проблемних питань під час переведення дитини з особливими освітніми потребами на інтегроване навчання в умови дошкільних та загальноосвітніх закладів, насамперед, важливо враховувати думку всіх учасників освітнього процесу (мати згоду самої дитини, її батьків, рекомендації представників спеціальних та загальних установ). Окрім того, для успішного залучення дітей до загальноосвітнього процесу потрібно здійснити їхнє поетапне інтегрування, яке допоможе дитині поступово адаптуватися до умов навчального процесу. Н. М. Wagih Kotb (1999) наголошує на виключній важливості обговорення питань інтеграції дитини з фахівцями спеціального закладу (психологами та педагогічним персоналом), котрі зможуть підготувати її до можливих труднощів та полегшити адаптацію до нового освітнього простору. Після погодження всіх можливих питань із фахівцями представники спеціальної установи, батьки і сама дитина мають попередньо відвідати заклад, у якому планується її навчання: переглянути умови освітнього закладу, зважити на обсяг стандартної навчальної програми і, відповідно, оцінити можливості самої дитини. Значну увагу науковиця приділяє навчальному досвіду дитини з особливими освітніми потребами, з яким вона потрапляє в загальний освітній простір, адже початковий етап розуміння навчальної програми є важким і потребує додаткових зусиль від дитини й допомоги з боку батьків і педагогічного персоналу. У процесі інтегрування дитини ключового значення, на думку Н. М. Wagih Kotb (1999), набуває злагоджена робота вчителя і фахових спеціалістів (логопедів, психологів, учителів-дефектологів), котрі мають допомогти дитині подолати психологічний, фізичний та навчальний бар'єри. Але, за дослідженнями вченої, діти поступово

адаптуються до спільної навчальної програми і більшість з них налагоджує позитивні взаємовідносини з однолітками та педагогічними персоналом (HebaMohamedWagihKotb, 1999).

J. Bennett, Y. Kaga (2010) до *переваг ранньої інтеграції відносять*: безперервність в інтегрованій системі; більш кваліфікований педагогічний персонал; збільшена увага до змісту освіти; субсидована допомога батькам. Інтеграція, на думку авторів, може змінити суспільне уявлення про дітей із особливими освітніми потребами та забезпечити високу оцінку персоналові, котрий працює в умовах інтеграції.

Російські вчені М. Малофєєв, Н. Шматко (2008а) описують моделі інтеграційного навчання та виховання (повне, комбіноване, часткове й тимчасове). *Повна модель інтеграції* передбачає спільне навчання в освітньому закладі (в одній групі або в класі) дітей із особливими освітніми потребами, у котрих психофізичний та мовленнєвий розвиток наближається до типових показників своїх однолітків. *Комбінована інтеграція*, на думку вчених, є більш адекватною для проведення психокорекційних заходів. Ця модель передбачає включення до умов дошкільного (шкільного) навчання однієї дитини або двох дітей, у котрих психофізичний розвиток наближений до типового, але вони потребують супровід відповідних фахівців (наприклад, учителя-дефектолога). *Часткова інтеграція* – забезпечується тоді, коли діти з ООП є недостатньо готовими опанувати стандартну освітню програму. Тому в першій половині дня вони навчаються в спеціальних групах (класах), а в другий залучені до спільної діяльності з дітьми з типовим психофізичним розвитком. *Тимчасова інтеграція* розглядає залучення (декілька разів на місяць) до спільних виховних, святкових заходів вихованців спеціальної групи (класу) та всіх дітей навчального закладу (Малофєєв, Шматко, 2008а, с. 71–78).

І. Іванова (2011) розглядає соціальну, педагогічну та соціально-педагогічну моделі інтеграції. За її спостереженнями *соціальна модель* інтеграції в системі соціальних взаємовідносин об'єднує в освітньому середовищі всіх учасників навчального процесу. За допомогою спеціальних структурних підрозділів створюються умови для комфортного перебування осіб з особливими потребами в освітньому закладі. *Педагогічна модель* інтеграції реалізується повною мірою або лише частково за допомогою залучення осіб з особливими потребами до звичайного освітнього середовища із спеціальною підтримкою. *Соціально-педагогічна модель* об'єднує можливості й потенціал освітнього середовища з метою створення оптимальних умов соціалізації дітей із особливими освітніми потребами у сфері освіти.

В. Синьов, В. Бондар (2015) висвітлюють важливість освітньої інтеграції дітей та дорослих з порушеннями психофізичного розвитку. Учені розглядають категорію дітей з інтелектуальними порушеннями, зауважуючи, що саме їм найважче дається адаптація до суспільно-визначених умов. Інтелектуальні порушення перешкоджають досягати стандартно визначених освітніх норм у суспільстві. Це зобов'язує до пошуку особливих підходів в управлінні процесами розвитку і соціалізації цієї категорії осіб. Тому з позиції авторів виникає потреба у визначенні мети, змісту, принципів, методів та прийомів, організаційних форм навчання, виховання розвитку дітей з інтелектуальними порушеннями як складової їхньої освіти в різних видах освітньої інтеграції.

На думку В. Лубовського (2008), успішна інтеграція можлива лише за умов диференційної діагностики, яка дозволяє уявити потенційні освітні та психофізичні можливості осіб із порушеннями в розвитку для отримання ними знань у загальному освітньому середовищі. Спираючись на дослідження зарубіжних учених (W. Berdine, A. Blackhurst, 1985), автор здійснює порівняльний аналіз континууму форм організації освітнього процесу для цієї категорії дітей (рис. 1).

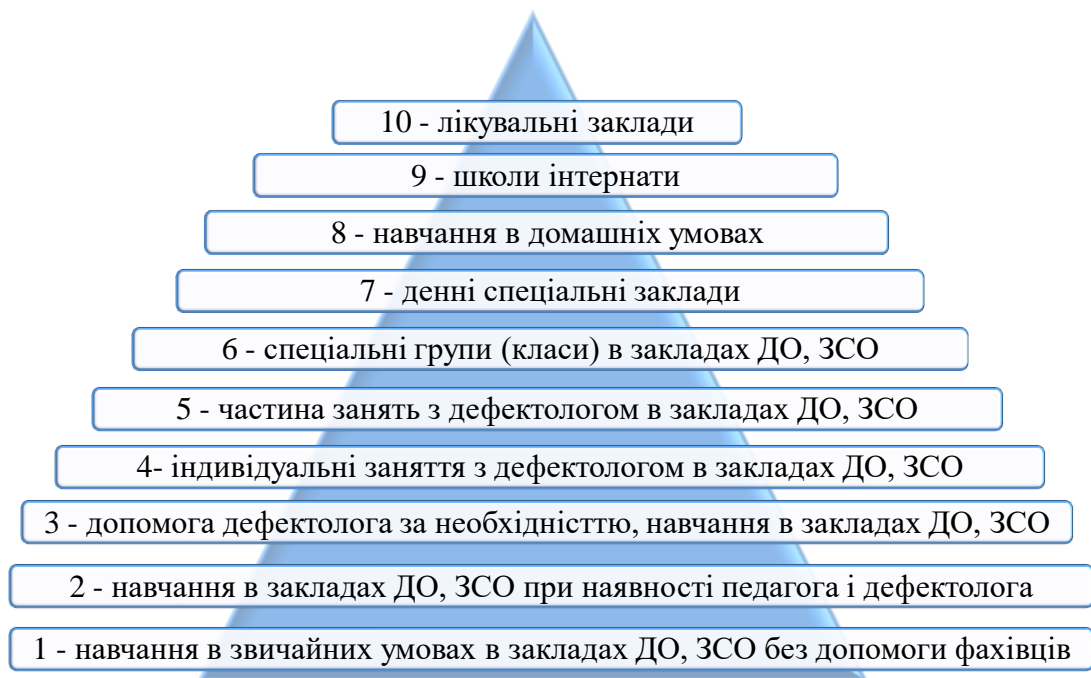

Рис. 1. Континуум форм організації освітнього процесу для дітей з ОПП (Berdine&Blackhurst, 1985).

Відповідно до ступеня психофізичних та інтелектуальних порушень визначається десять форм організації навчального процесу. Для дітей із важкими порушеннями в розвитку, котрі не можуть бути залучені до інтегрованого навчання і потребують лікування, передбачено диференційні умови навчання: в лікувальних закладах (10), школах-інтернатах (9), навчання в домашніх умовах (8). З менш вираженими порушеннями в розвитку дитина в першій половині дня відвідує денні спеціальні заклади, а в другій – за межами освітніх установ знаходиться серед своїх однолітків із типовим розвитком, у колі сім'ї тощо (7). Перший ступінь інтегрованої форми навчання – це залучення дітей із особливими освітніми потребами до спеціальних класів (груп) у звичайних закладах освіти (6). Інший етап інтеграції відбувається тоді, коли дитина, навчаючись у звичайних освітніх умовах, відвідує частину занять педагогів-дефектологів (5), або навчання дитини у звичайному класі поєднується з індивідуальними (груповими) заняттями, які проводять фахівці-дефектологи на базі корекційного кабінету (4). Також прогресивною формою інтеграції є навчання такої категорії дітей у звичайних освітніх умовах, де допомога спеціаліста-дефектолога надається за необхідністю (3). Повна форма інтеграції є характерною в таких умовах, коли навчання дитини з особливими освітніми потребами проводиться весь час у звичайних освітніх умовах серед однолітків з типовим психофізичним розвитком. Навчальний процес може забезпечувати як звичайний педагог, так і педагог-дефектолог (2). Також навчання може відбуватися без допомоги фахівців (1) (Лубовський, 2008).

М. Семенович, М. Прочухаєва (2010) та інші вчені виділяють умови, у яких можлива успішна реалізація інтегрованої освіти: науково-методичне забезпечення організації процесу інтеграції; психологічна готовність до інтеграції всіх учасників навчального процесу; дефектологічна грамотність педагогічного персоналу дошкільних та загальноосвітніх закладів; навчально-методичне забезпечення моделей інтеграції; впровадження технологічних інновацій в інтегроване навчання (бінарні заняття – робота двох учителів в одному класі); створення комфортних корекційно-розвивальних умов. На основі вищезазначеного визначаються й *принципи інтегрованої освіти*, які розглядають інтеграцію через ранню корекцію; обов'язкову корекційну допомогу кожній дитині з особливими освітніми потребами; обґрунтований відбір дітей для інтегрованого навчання (Лубовський, 2008; Малофєєв, Шматко, 2008b).

Вітчизняні інституційні можливості щодо організації інклюзивного процесу. У Положенні про заклад дошкільної освіти (з правками та змінами КМ № 86 від 27.01.2021) визначені

типи закладів, у яких розвиток, виховання та навчання дітей відбуваються згідно з вимогами Базового компонента дошкільної освіти. У таких установах можуть навчатися діти з особливими освітніми потребами в утворених інклюзивних групах: дитячий садок, ясла-садок (заклади дошкільної освіти); ясла-садок комбінованого типу, до якого можуть входити групи загального розвитку, компенсувального типу, інклюзивні, сімейні, прогулянкові. Під час навчання дітей із ООП за Базовим компонентом дошкільної освіти враховується їхній стан здоров'я, психофізичні та інтелектуальні можливості. Для зарахування такої категорії дітей до дошкільного закладу державного (комунального) типу з метою утворення інклюзивних груп додається висновок інклюзивно-ресурсного центру про комплексну психолого-педагогічну оцінку розвитку дитини (Порошенко, 2019, с. 56; Постанова КМУ № 86, 2021).

15 вересня 2021 року Урядом затверджений новий Порядок організації інклюзивного навчання в закладах загальної середньої освіти (набуття чинності з 1 січня 2022 року). У документі зазначено, що для однакового доступу до отримання якісної освіти у середніх загальноосвітніх закладах починається впровадження рівневої підтримки відповідно до індивідуальних потреб та можливостей дітей із ООП. Цей підхід, на думку міністра освіти і науки України Сергія Шкарлета, змінить концепцію щодо надання освітніх послуг дітям із особливими освітніми потребами, зважаючи на їхню індивідуальну потребу в підтримці; об'єднає командну думку щодо освітньої діяльності таких учнів; створить тісну взаємодію з інклюзивно-ресурсними центрами. А згодом буде розглянуто процес фінансування відповідно до принципу «за реальною потребою». Питання забезпечення якісної освіти дітей із особливими освітніми потребами перекладено на органи державної влади, органи місцевого самоврядування та заклади освіти, які мають створити оптимальні умови для навчання та виховання цієї категорії дітей (фінансування, професійне кадрове забезпечення, поповнення матеріально-технічної бази, перевезення учнів до закладів освіти, технічно-будівельна доступність до навчальних установ, облаштування корекційних кабінетів, відкритий дозвіл на користування інтернет-зв'язком тощо). Розподіл учнів з особливими освітніми потребами в звичайному класі відбувається з урахуваннями визначеного рівня їхньої підтримки закладом середньої освіти. Зокрема, до класу можуть зараховувати одну дитину, котра потребує IV або V рівня підтримки (труднощі важкого та найтяжчого ступенів прояву); від однієї дитини до двох дітей, котрі потребують III рівня підтримки (труднощі помірного ступеня прояву); від одного учня до трьох учнів, котрі потребують II рівня підтримки (труднощі легкого ступеня прояву); діти з незначними труднощами отримують підтримку I рівня; якщо заклади загальної середньої освіти в складних ситуаціях не можуть визначити рівень кваліфікованої підтримки, то пропонують батькам звертатися до інклюзивно-ресурсного центру, який надасть комплексну психолого-педагогічну оцінку розвитку їхніх дітей (Постанова КМУ № 765, *Про порядок*, 2021; Наказ МОЗУ № 1060, 2019).

Науковці В. Бондар і В. Золотоверх (2019) зауважують, що інтегроване навчання дітей із особливими освітніми потребами може стати альтернативною формою інклюзії. Освітня інтеграція передбачає складний, цілеспрямований процес навчання дітей із особливими освітніми потребами в системі диференційованих груп у дошкільних, повних загальних середніх та ін. закладах освіти; формування інтелектуальних якостей і способів діяльності; залучення дітей до середовища однолітків із типовим психофізичним розвитком; забезпечення доступними формами навчання, враховуючи їхні психофізіологічні та розумові можливості. Учені виділяють позитивні моменти освітньої інтеграції в умовах дошкільних та загальних середніх освітніх закладів, а саме: отримання освіти за місцем проживання; варіативність навчальних планів і програм, які є доступними та передбачають здобуття різного рівня освіти (початковий, неповний середній, повний середній); забезпечення навчального процесу кваліфікованим учителем (корекційним педагогом); диференційована комплектація груп (класів); проведення спільних позакласних заходів та занять (фізичне виховання, трудове навчання, уроки музики, образотворчого мистецтва тощо) з дітьми з особливими освітніми потребами та з типовим розвитком; інтеграційна форма навчання економічно вигідна, вона потребує менших затрат і матеріальних ресурсів (Бондар, Золотоверх, 2019).

Висновки і перспективи подальших досліджень. Компаративістський аналіз наукових джерел дозволяє зробити відповідні висновки.

1. Вітчизняними та зарубіжними вченими обґрунтовано низку чинників, які впливають на успішну інтеграцію дітей з ООП в умовах освітніх закладів: участь цих дітей у всіх сферах навчальної діяльності; їхня рання інтеграція; обов'язкове батьківське партнерство під час навчання та виховання цієї категорії дітей; позитивне ставлення до інтеграції всіх учасників навчального процесу; державна підтримка тощо.

2. У зарубіжних і вітчизняних джерелах зазначені перспективні форми організації інтегрованого навчання: звичайна група (клас) з використанням індивідуальної допомоги в корекційному (логопедичному) кабінеті (пункті); спеціальна (корекційна) група (клас) в освітніх закладах загального типу; група (клас) інтегрованого навчання.

3. Розглянуто типи вітчизняних закладів, що визначені й описані в нормативних документах, у яких розвиток, виховання та навчання дітей відбуваються згідно з вимогами Базового компонента дошкільної освіти. Навчання дітей з особливими освітніми потребами відбувається в утворених інклюзивних групах (заклади дошкільної освіти (дитячий садок, ясла-садок) та ясла-садок комбінованого типу).

Розкрито сучасні тенденції розвитку інклюзії, які дозволяють отримати якісне навчання в умовах загальної середньої освіти в Україні. Розглянуто в нормативних документах упроваджену рівневу підтримку відповідно до індивідуальних потреб та можливостей дітей із особливими освітніми потребами. Де питання забезпечення якісної освіти перекладено на органи державної влади, органи місцевого самоврядування та заклади освіти.

4. Інтеграція дітей з ООП в систему освітнього європейського простору передбачає: соціальну та побутову адаптацію; забезпечення правом на рівний доступ до освіти; врахування ціннісних інтересів, потреб, індивідуальних, психофізіологічних, інтелектуальних можливостей; формування пізнавальної активності до навчальної діяльності; створення умов для отримання досвіду соціальної взаємодії в оточенні ровесників з типовим психофізичним розвитком; розвиток морально-культурних цінностей. Інтегроване навчання має перспективні механізми щодо вдосконалення системи навчання та виховання дітей з особливими освітніми потребами, котрі можуть комплексно доповнювати технології інклюзивної освіти.

Перспективою подальших досліджень є вивчення мовленнєвої готовності дітей з логопатологією до умов інтегрованого навчання.

Література

- Бондар В. І., Золотоверх В. В. Основні підходи до впровадження інклюзивної форми навчання дітей з особливими освітніми потребами. *Інклюзивне та інтегроване навчання: стан, проблеми і перспективи: зб.наук. праць*. Харків : ХНПУ ім. Г. С. Сковороди; «Мітра», 2019. С. 28–31.
- Вознюк О. В. Знання про інтеграцію як основа інтердисциплінарності педагогіки. *Interdyscyplinaroscpedagogikiijesubdyscypliny / podred. Z. Szaroty, F. Szioska. Radom : WydawnictwoNaukoweInstytutuTechnologiiEksploatacji*. 2013. С. 707–717.
- Іванова І. Б. Наукові передумови розробки моделей інтеграції людей з особливими потребами у вищому навчальному закладі. *Зб. наук. праць. Актуальні проблеми навчання та виховання людей з особливими потребами*. 2011. 8(10). С. 2–6.
- Лубовский В. И. Психолого-педагогические проблемы дифференцированного и интегрированного обучения. *Специальная психология*. 2008. № 4(18). С. 11–21.
- Малофеев Н. Н., Шматко Н. Д. Базовые модели интегрированного обучения. *Дефектология*. 2008а, № 1. С. 71–78.
- Малофеев Н. Н., Шматко Н. Д. Методические рекомендации по осуществлению интегрированного обучения в условиях массовых образовательных учреждений. 2008б. 47с. http://chetyrovka.yartel.ru/images/metod_rekom.pdf
- Наказ міністерство охорони здоров'я України 08.05.2019 № 1060. URL :<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0488-19/print>].
- Порошенко М. А. Інклюзивна освіта. Київ : ТОВ Агентство Україна, 2019. 300с.
- Постанова Кабінету Міністрів України від 21 липня 2021 р. № 765. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/545-2017-%D0%BF/ed20210728#Text>;

- Постанова КМ № 86 від 27.01.2021 «Положення про заклад дошкільної освіти» URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/305-2003-%D0%BF#Text>
- Про порядок організації інклюзивного навчання в закладах загальної середньої освіти. URL : <https://mon.gov.ua/ua/news/uryad-zatverdiv-novij-poryadok-organizaciyi-inklyuzivnogo-navchannya-v-zakladah-zagalnoyi-serednoyi-osviti>
- Ратнер Ф. Л., Юсупов А. Ю. Интегрированное обучение детей с ограниченными возможностями в обществе здоровых детей. Москва : ВЛАДОС, 2006. 112 с.
- Семенович М. Л., Прочухаева М. М., Идеология инклюзии. Создание профессионального сообщества. *Инклюзивное образование*. 2010. № 1. С. 40–41.
- Сілявіна Ю. С. Здатність учнів з особливими освітніми потребами до успішної навчальної діяльності як критеріальний показник ефективності системи педагогічної реабілітації в інклюзивному освітньому середовищі школи. *Науковий журнал Хортицької національної академії. Scientific Journal of Khortytsia National Academy. (Серія: Педагогіка. Соціальна робота) : наук. журн. / [редкол. : В. В. Нечипоренко (голов. ред.) та ін.]. Запоріжжя : Вид-во комунального закладу вищої освіти «Хортицька національна навчально-реабілітаційна академія» Запорізької обласної ради, 2019. Вип. 1(1). С. 148–158. DOI: <https://doi.org/10.51706/2707-3076-2019-1-16>*
- Синьов В. М., Бондар В. І. Освітня інтеграція учнів з інтелектуальними порушеннями. Міністерство освіти і науки України. Наук.досл. ун-т імені М.Н. Драгоманова. Київ : ППУ імені М.Н. Драгоманова. 2015. 398 с.
- Ainscow M. Towards Inclusive Schooling *British Journal of Special Education*. 1997. 24 (1). С. 3–6.
- Bennett J., Kaga Y. The Integration of Early Childhood Systems within Education. *International Journal of Child Care and Education Policy*. 2010. Vol. 4. P. 35–43.
- Berdine W. H., Blackhurst A. E. An Introduction to Special Education. 2nd ed. Harper Collins Publishers, 1985. 687p.
- Florian L. An examination of the practical problems associated with the implementation of inclusive education policies. *Support for Learning*. 1998. 13 (3). P. 105–108.
- Heba Mohamed Wagih Kotb. The integration of pupils with special educational needs, from special school into mainstream school. For the degree of Ph.D. University of Leeds, School of Education 1999. 290 p.
- Knight B. A. Towards inclusion of students with special educational needs in the regular classroom. *Support For Learning*. 1999. 14(1). P. 3–7.
- Spencer-Oatey H., Dauber D. What Is Integration and Why Is It Important for Internationalization? A Multidisciplinary Review. *Journal of Studies in International Education*. 2019. 23(5). P. 515–534 DOI : <https://doi.org/10.1177/1028315319842346>

References

- Ainscow, M. (1997). Towards Inclusive Schooling *British Journal of Special Education*, 24 (1): 3–6 (eng).
- Bennett, J. & Kaga, Y. (2010). The Integration of Early Childhood Systems within Education. *International Journal of Child Care and Education Policy*. 4. 35–43 (eng).
- Berdine, W. H. & Blackhurst, A. E. (1985). An Introduction to Special Education: Harper Collins Publishers (eng).
- Florian, L. (1998). An examination of the practical problems associated with the implementation of inclusive education policies. *Support for Learning* 13 (3), 105–108. (eng).
- Heba Mohamed Wagih Kotb (1999). The integration of pupils with special educational needs, from special school into mainstream school. For the degree of Ph.D. University of Leeds, School of Education. (eng).
- Knight, B. A., (1999). Towards inclusion of students with special educational needs in the regular classroom. *Support For Learning*. 14(1), 3–7. (eng).
- Spencer-Oatey, H., Dauber, D. (2019). What Is Integration and Why Is It Important for Internationalization? A Multidisciplinary Review. *Journal of Studies in International Education*. 23(5), 515–534 <https://doi.org/10.1177/1028315319842346> (eng).

- Bondar, V. I., Zolotoverkh, V. V. (2019). Basic approaches to the introduction of inclusive education for children with special educational needs *Inclusive and integrated education: current status, problems and perspectives: collection of scientific works* : Skovoroda Kharkiv National Pedagogical University; «Mitra». 28–31. (ukr).
- Vozniuk, O. V. (2013). Cognitive integration as a basis for interdisciplinarity of pedagogy *Interdisciplinarity of pedagogy and its subdisciplines* / ed. by Z. Szaroty, F. Szioska. Radom : Wydawnictwo Naukowe Instytutu Technologi Eksploatacji. 707–717 (ukr).
- Ivanova, I. B. (2011). Scientific preconditions for the development of models for the integration of people with special needs in higher education *Current problems of educating people with special needs*. 8(10). 2–6. (ukr).
- Lubovsky, V. I. (2008). Psychological and pedagogical problems of differentiated and integrated learning *Spetsyalnaia psykholohyia*. № 4. (18). 11–21(rus).
- Malofeev, N. N. & Shmatko, N. D. (2008a). Basic models of integrated learning *Defectology*. № 1. 71–78. (rus).
- Malofeev, N. N., Shmatko, N. D. (2008b). Methodical recommendations for the implementation of integrated learning in mass educational institutions (rus).
- Poroshenko, M. A. (2019). Inclusive education: TOV Ahentstvo Ukraina (ukr).
- The order of organization of inclusive education in general secondary education institutions <https://mon.gov.ua/ua/news/uryad-zatverdiv-novij-poryadok-organizaciyi-inklyuzivnogo-navchannya-v-zakladah-zagalnoyi-serednoyi-osviti>(ukr).
- Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine of July 21, 2021 № 765 <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/545-2017-%D0%BF/ed20210728>(ukr).
- Order of the Ministry of Health of Ukraine 08.05.2019 № 1060 <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0488-19/print>]. (ukr).
- Resolution of the Cabinet of Ministers № 86 of 27.01.2021 “Regulations on the institution of preschool education” <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/305-2003-%D0%BF#Text>(ukr).
- Ratner, F. L. & Yusupov A. Yu. (2006). Integrated education of children with disabilities in a society of healthy children : VLADOS.(rus).
- Syniov, V. M. & Bondar, V. I. (2015). Educational integration of students with intellectual disabilities : National Pedagogical Dragomanov University. (ukr).
- Semenovich, M. L. & Prochukhaeva, M. M. (2010). Ideology of inclusion. Creating a professional community. *Inclusive education*. 1. 40–41 (ukr).
- Siliavina, Yu. S. (2019). The ability of students with special educational needs for successful educational activities as an indicator of the pedagogical rehabilitation system efficiency *Scientific Journal of Khortytsia National Academy. (Series: Pedagogy. Social Work)*. Publishing house of the Municipal Institution of Higher Education. Khortytsia National Educational Rehabilitation Academy II of Zaporizhzhia Regional Council. Iss. 1(1). 148–158. <https://doi.org/10.51706/2707-3076-2019-1-16> (ukr).

CURRENT PROBLEMS OF INTEGRATION IN THE EDUCATION OF CHILDREN WITH SPECIAL EDUCATIONAL NEEDS IN UKRAINE

Svitlana Konopliasta, Doctor of Pedagogical Sciences, Professor at the Department of Speech Therapy, National Pedagogical Dragomanov University, Kyiv, Ukraine, e-mail : s.yu.konoplyasta@gmail.com

Olena Bielova, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor, Assistant Professor at the Department of Speech Therapy and Special Techniques of Kamyanets-Podilsky Ivan Ohienko National University, Kamyanets-Podilsky, Ukraine e-mail : alena.bielova77@gmail.com

The scientific analysis of the integration of children with special educational needs in education was carried out in the research. The purpose of the study is to examine the problematic issues of educational integration aimed at children with special educational needs. The methods of scientific research are theoretical analysis and systematization of information on foreign and domestic experience on

the problem of studying the integration of individuals in preschool and general secondary education. The task of the study is theoretical analysis and systematization of information on foreign and domestic experience on the issue of studying the integration of children with special educational needs in general educational conditions; determination of forms of organization of integrated learning; substantiation of the state of modern inclusive education and opportunities for integration; disclosure of advantages and prospects of integration for children with special educational needs of general education. Problematic issues concerning the formation of integration in the educational space in foreign and domestic scientific sources have been studied; forms (models) of the organization of integrated training are described; the types of preschool institutions that are considered as basic components of preschool education have been indicated (kindergarten - preschool institution, infant school- preschool institution, kindergarten of a combined type). The authors highlighted level of support in secondary schools, in accordance with the individual needs and capabilities of children with special educational needs, the issue of quality education is transferred to public authorities, local governments and educational institutions. The advantages of integration of children with disabilities in the system of general educational space is considered: it provides social and household adaptation, ensures the right to equal access to education, takes into account value interests, needs, individual, psychophysiological and intellectual capabilities, intensifies the formation of cognitive activity to educational activity, creates conditions for experiencing social interaction surrounded by peers with typical psychophysical development. provides development of moral and cultural values. Integrated education has promising mechanisms for improving the system of education and upbringing of children with special educational needs, which can complement the techniques of inclusive education.

Keywords: *integration, inclusion, children with special educational needs, models of integration, integration in education.*

Авторський внесок кожного із співавторів: Конопляста С. Ю. – 50 %; Белова О.Б. – 50 %.

Стаття надійшла до редакції / Received 01.12.2021

Прийнята до друку / Accepted 15.12.2021

Унікальність тексту 97,7 % (Unicheck ID1010213291)

©Конопляста Світлана Юріївна, Белова Олена Борисівна, 2021.